

co zmusza czytelnika od razu do wejścia w niełatwe rozwiązania administracyjne tych miast (s. 69–71); w zarysie dziejów sądownictwa administracyjnego zapomniano podkreślić fakt narodzin sądów administracyjnych w pruskiej prowincji poznańskiej (s. 177–178 w zw. ze s. 227–229).

Książka Tadeusza Maciejewskiego zawiera, co jest standardem dla podręczników akademickich, informację bibliograficzną. Jej zawartość jest w dużym stopniu tożsama z wykazem literatury, zamieszczonym w krakowskim podręczniku do historii administracji Doroty i Jerzego Malców². W polecanej bibliografii autor dodał kilka podręczników obcojęzycznych z historii ustroju i prawa wybranych państw europejskich, jak też popularne, polskie podręczniki z zakresu historii państwa i prawa. Nie uwzględnił jedynie piątego, zmienionego wydania znanej (i swego czasu pionierskiej) *Historii administracji* Huberta Izdebskiego (Wydawnictwo Liber, Warszawa 2001). W bibliografii zabrakło też kilku podstawowych podręczników przedwojennych, zwłaszcza obszernego i wszechstronnego *Zarysu ustroju, postępowania i prawa administracyjnego w Polsce* autorstwa K.W. Kumanieckiego, J.S. Langroda, Sz. Wacholza (Warszawa 1939) oraz zawierającej jakże liczne analizy historycznoprawne i prawnoporównawcze *Encyklopedii podręcznej prawa publicznego* pod red. Z. Cybichowskiego (t. 1–2, Warszawa b.r.w.).

Reasumując można powiedzieć: dzięki książce Tadeusza Maciejewskiego studenci otrzymali nowy, obszerny przegląd dziejów instytucji administracyjnych, ujęty w pożyteczną formę podręcznika.

DANUTA JANICKA (Toruń)

Z dziejów prawa, pod redakcją Adama Lityńskiego, Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach nr 1581, 1735, 2048, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, część 1, Katowice 1996, ss. 203; Część 2, Katowice 1999, ss. 205; Część 3, Katowice 2002, ss. 224.

Od sześciu lat wydawany jest przez katowickie środowisko historyków prawa, w ramach Prac Naukowych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, zeszyt tematyczny poświęcony dziejom prawa, zarówno polskiego jak też ogólnoeuropejskiego, w szerokim przedziale chronologicznym, stanowiący prezentację zainteresowań naukowych pracowników i doktorantów Katedry Historii Prawa tej Uczelni. Do chwili obecnej ukazały się trzy kolejne tomy tego niezwykle interesującego periodyku pod naukową redakcją prof. dra hab. Adama Lityńskiego. Mimo niedługiego stażu na rynku naukowym zeszyty katowickich historyków prawa stanowią ważną, zauważaną i cenioną pozycję. Trzecia część serii *Z dziejów prawa* zadedykowana została przez Autorów, z okazji Jubileuszu 75-lecia, Profesorowi Stanisławowi Płazie z Uniwersytetu Jagiellońskiego, związanego niegdyś z Wydziałem Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego, gdzie przed z górą trzydziestu laty prowadził zajęcia dydaktyczne i – jak podkreśla Redakcja – „od owych czasów aż do chwili obecnej stale i zawsze życzliwie wspomaga nas swoją wiedzą i naukowym doświadczeniem”.

² Por. recenzję Wojciecha Witkowskiego: Jerzy Malec, Dorota Malec, *Historia administracji i myśli administracyjnej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, wydanie I, Kraków 2000, opublikowaną w CPH, t. 53, z. 2: 2001, s. 250–253.

Tematyka prezentowanych w kolejnych tomach prac jest zróżnicowana zarówno czasowo, jak też merytorycznie. Jest to w pełni zrozumiałe z uwagi na jeden z głównych celów przyświecających twórcom serii, jakim było ukazanie zarówno profilu naukowego katowickich historyków prawa, jak też rozwoju prowadzonych przez nich badań. Jednocześnie bardzo wyraźnie rysują się podczas analizy kolejnych tomów pewne linie tematyczne stanowiące często rozwinięcie rozpoczętych w tomie pierwszym rozważań. Prezentację tych problemów wypadła, zgodnie z układem wewnętrznym zeszytów, przedstawić chronologicznie, w ujęciu obejmującym całość edycji.

Do epoki średniowiecza należą rozważania Edwarda Szymoszka poświęcone twórczości glosatorów (cz. 1: *Tradycja i postęp w twórczości glosatorów*; cz. 2: *Szkola glosatorów w polskiej literaturze historycznoprawnej: poglądy Fryderyka Zolla (Starszego) i Stanisława Wróblewskiego*; cz. 3: *Szkola glosatorów w polskiej literaturze historycznoprawnej. II. Poglądy Michała Staszkowa*) jak również rozprawy Barbary Czapik-Lityńskiej i Adama Lityńskiego z dziejów prawa karnego w Chorwacji (*Przestępstwo i kara w statucie Policzy. Z dziejów prawa chorwackiego* oraz w cz.2: *Zasady odpowiedzialności karnej w statucie Dubrownika z 1272 roku i Przestępstwa przeciwko mieniu w Statucie winodolskim (1288 rok). Z dziejów prawa chorwackiego*).

Czasom nowożytnym poświęcone zostały w każdym z zeszytów liczne opracowania. Stanowią one blisko połowę ogólnej liczby artykułów (14 spośród 33). Są wśród nich: Józefa Ciągwy i Adama Lityńskiego uwagi o węgierskim kodeksie karnym z końca XVIII wieku zamieszczone w zeszycie pierwszym (*Węgierski „Codex de delictis eorumque poenis” z 1795 roku: zagadnienie uwięzienia przed wyrokiem*), Mariana Mikołajczyka studia nad dawnym prawem miejskim w XVI–XVIII wieku (w cz. 1: *Stadia popelnienia przestępstwa. Z badań nad miejskim prawem karnym w Polsce XVI–XVIII wieku; System kar w prawie miejskim w Polsce czasów Oświecenia [na przykładzie Krakowa w II połowie XVIII wieku]*; w cz. 2: *O pierwszej próbie wprowadzenia w Polsce sądów przysięgłych na podstawie praktyki krakowskiego sądu apelacyjnego wydziałowego w 1792 roku*; oraz w cz. 3: *O przysiędze dowodowej w miejskim procesie kryminalnym w Polsce XVI–XVIII wieku*), Wojciecha Organiściaka cykl prac o polskim prawie wojskowym Rzeczypospolitej szlacheckiej (w cz. 1: *Z badań nad pochodzeniem „Artykułów wojskowych” z 1775 roku*; w cz. 2: *Z badań nad karami na czci w prawie wojskowym Rzeczypospolitej szlacheckiej w XVI–XVIII wieku; Z badań nad zagadnieniem obowiązywania „Artykułów wojskowych” i „Procederu prawnego wojskowego” z 1775 roku*; zaś w cz. 3: *Z badań nad karami na ciele w prawie wojskowym Rzeczypospolitej szlacheckiej w XVI–XVIII wieku* oraz *„Elementarz służby wojskowej” z 1787 roku. Studia z dziejów idei humanitarnych w prawie wojskowym Rzeczypospolitej szlacheckiej*) jak również Jarosława Dudzińskiego rozważania o kształtowaniu się ustroju administracji i sądów w czasie insurekcji kościuszkowskiej (w cz. 1: *Sąd Kryminalny dla Warszawy i Księstwa Mazowieckiego za rządów Rady Zastępczej Tymczasowej [22 kwietnia–28 maja 1794]* oraz w cz. 2: *Rada Zastępcza Tymczasowa Księstwa Mazowieckiego – stan badań*). Do historii doktryn politycznych i prawnych zaliczyć wypadła z kolei pracę Ryszarda M. Małajnego poświęconą systemowi równowagi ustrojowej w angielskiej myśli politycznej XVII–XVIII wieku (*Ideologia ustroju równowagi w Anglii XVII i XVIII wieku*).

Można zaobserwować lukę w badaniach nad XIX stuleciem. Za to wiek XX reprezentowany jest już bogato. Dotyczy to zwłaszcza, zrozumiałych z racji miejsca powstawania, licznych prac o autonomii Śląska. Józef Ciągwa kontynuuje swe wieloletnie studia nad statusem Śląska w II RP (w cz. 2 omawiając: *Prawo interpelacji w praktyce I Sejmu Śląskiego [1922–1929]*, zaś w cz. 3: *Konstantego Wolnego wizję autonomii Śląska*), a Andrzej Drogoń prowadzi swe badania nad Sejmem Śląskim, wiążąc je także z dziejami chadecji w województwie śląskim (w cz. 1: *Pozycja Klubu Chrześcijańskiej Demokracji w I Sejmie Śląskim [1922–1929]*; w cz. 2: *Sprawy szkolnictwa na forum I Sejmu Śląskiego [1922–1929]* oraz w cz. 3: *Przed rozłamem. Z dziejów chadecji w województwie śląskim [1919–1928]* i *Polityka rolna Sejmu Śląskiego. Podmioty realizujące reformę rolną w autonomicznym województwie śląskim*). Z kolei Elżbie-

ta Kaznowska podejmuje temat związany z kompetencjami wykonawczymi śląskich władz autonomicznych (w cz. 1: *Kompetencje Śląskiej Rady Wojewódzkiej – regulacja prawna oraz praktyka 1922–1939*).

Bardzo istotny element rozważań nad czasami najnowszyimi stanowią, prowadzone od dłuższego czasu, cenne prace Adama Lityńskiego nad epoką Polski Ludowej. W zeszytach katowickich poświęcił on tej problematyce dwa opracowania, jedno związane z kodyfikacją prawa cywilnego (w cz. 2: *Pierwszy etap prac nad kodyfikacją prawa cywilnego w Polsce Ludowej [Szkic dla dydaktyki]*), drugie z działalnością osławionego Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego (w cz. 3: *O Ministerstwie Bezpieczeństwa Publicznego i procedurze karnej uwag kilka*). W tym samym nurcie pozostają, zamieszczone w części trzeciej, prace dwu uczennic Profesora Adama Lityńskiego, omawiające anomalie w systemie kształcenia prawniczego czasów stalinowskich: Aleksandry Koziół (*Z prac Departamentu Szkolenia Zawodów Prawniczych i Popularyzacji Prawa w latach 1945–1950*) oraz Anny Stawarskiej-Rippel (*Prawnicy bez studiów*).

Podkreślić wreszcie wypada, że do grona katowickich historyków prawa dołączają, publikując swe prace w rekomendowanej serii wydawniczej, uczeni zagraniczni. Jak dotąd opublikowano dwie interesujące rozprawy znanych profesorów z Niemiec oraz Austrii: Reiner Schulze – *Was ist Europäisches Privatrecht* (w zeszycie 1), traktującą o wizji prawa przyszłej Europy, oraz Wernera Ogrisa – rzecz o „kontaktach” Mozarta z prawem: *Przy zawarciu małżeństwa nie było nikogo poza matką i najmłodszą siostrą. Mozart a prawo małżeńskie jego czasów* (w zeszycie 2).

Kończąc omawianie zawartości zeszytów naukowych Katedry Historii Prawa Uniwersytetu Śląskiego – *Z dziejów prawa* należy podkreślić, że stanowią one interesujący i wartościowy zbiór studiów. Z jednej strony, jak podkreślono, dają one swoisty przegląd zainteresowań badawczych pracowników Katedry, co ważne także tych najmłodszych. Z drugiej, oparte są na rzetelnej podstawie źródłowej, często archiwalnej, co w przypadku zeszytów tematycznych nie stanowi reguły. Wreszcie, co nie jest bez znaczenia, wydawane są w bardzo atrakcyjnej szacie graficznej. Okładki wszystkich zeszytów zdobi polska odznaka adwokacka z 1924 roku, przedstawiająca orła państwowego w wieńcu z liści dębowych i laurowych, pochodząca ze zbiorów Muzeum Okręgowego w Zamościu, co zarówno pod względem plastycznym, jak i merytorycznym świetnie koresponduje z omawianym wydawnictwem.

JERZY MALEC (Kraków)

Akta sejmiku podolskiego *in hostico* 1672–1698. Wydał i opracował Jarosław Stoliccki, Towarzystwo Naukowe „Societas Vistulana”, Kraków 2002, ss. XC, 238.

Przed kilku laty ukazała się ważna, choć raczej epizodycznie odnotowywana w naukowym obiegu monografia Jarosława Stolicckiego, poświęcona sejmikowi podolskiemu na wygnaniu, po utracie województwa na rzecz Turcji do jego odzyskania w pokoju karłowickim. Była to pierwsza w literaturze polskiej poważna praca poświęcona sejmikowi egzulanckiemu (*Egzulanci podolscy (1672–1699). Znaczenie uchodźców z Podola w życiu politycznym Rzeczypospolitej*, Kraków 1994; wcześniejszy tekst Antoniego Prochaski, *Sejmik podolski in hostico*, ogłoszony w „Przewodniku Naukowym i Literackim” w 1920 r. był od dawna przestarzały). Pod koniec ro-